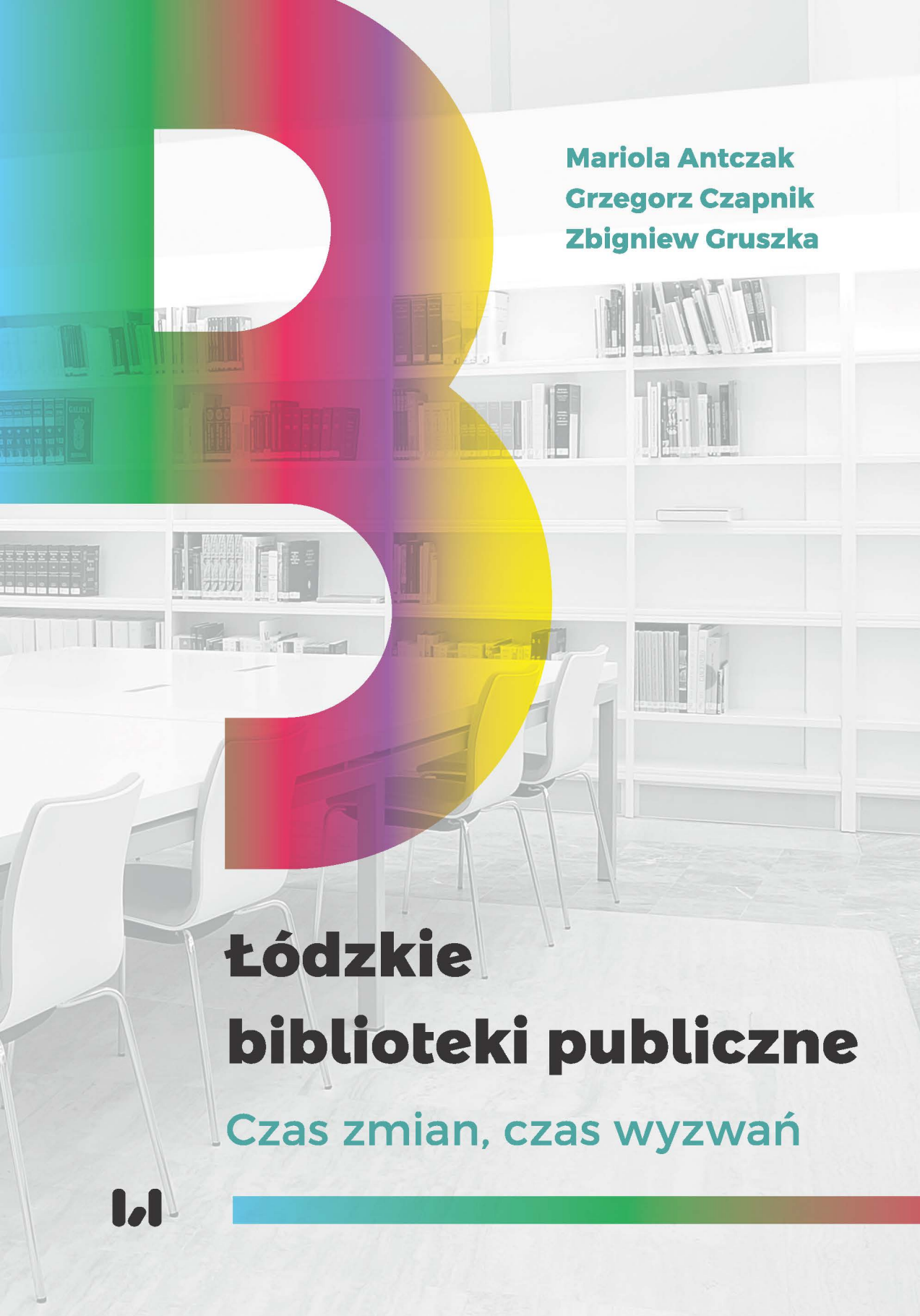

**Mariola Antczak
Grzegorz Czapnik
Zbigniew Gruszka**

Łódzkie biblioteki publiczne

Czas zmian, czas wyzwań

Łódzkie biblioteki publiczne

Czas zmian, czas wyzwań

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

[Kup książkę](#)

**Mariola Antczak
Grzegorz Czapnik
Zbigniew Gruszka**

Łódzkie biblioteki publiczne

Czas zmian, czas wyzwań

**WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO**
Łódź 2020

[Kup książkę](#)

Mariola Antczak, Grzegorz Czapnik, Zbigniew Gruszka – Uniwersytet Łódzki
Wydział Filologiczny, Katedra Informatologii i Bibliologii, 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENT

Ewa Głowacka

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Dorota Stępień

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/elenaburn

Praca powstała w Katedrze Informatologii i Bibliologii Wydziału Filologicznego
Uniwersytetu Łódzkiego

© Copyright by Authors, Łódź 2020

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2020

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.09329.19.0.K

Ark. wyd. 6,8; ark. druk. 8,875

ISBN 978-83-8142-668-8

e-ISBN 978-83-8142-669-5

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

[Kup książkę](#)

Spis treści

Wstęp	9
1. Uwarunkowania prawne dotyczące funkcjonowania bibliotek publicznych	13
1.1. Standardy i wytyczne międzynarodowe	14
1.2. Podstawy prawne funkcjonowania bibliotek publicznych w Polsce	17
1.3. Zadania i funkcje bibliotek publicznych w Polsce	18
2. Łódzkie biblioteki publiczne w ujęciu organizacyjnym i ekonomicznym	21
2.1. Struktura organizacyjna łódzkich bibliotek publicznych	21
2.2. Dotacje na łódzkie biblioteki publiczne na tle innych miast	27
2.3. Łódzki budżet obywatelski a biblioteki publiczne	28
3. Gęstość sieci bibliotek publicznych w Łodzi	37
3.1. Charakterystyka gęstości sieci łódzkich bibliotek publicznych	37
3.2. Odległość biblioteki od miejsca zamieszkania jako czynnik determinujący zapisanie się do placówki	45
4. Łódzkie biblioteki publiczne w opinii mieszkańców miasta: analiza wyników badań	51
4.1. Stan badań nad bibliotekami publicznymi Łodzi	52
4.2. Metodyka badań	56
4.2.1. Przedmiot badań	56
4.2.2. Problemy i cele badawcze	56
4.2.3. Metody badań	59
4.2.4. Populacja i próba badawcza	59
4.2.5. Udostępnienie kwestionariusza ankiety online	63
4.3. Prezentacja i omówienie wyników badań	64
4.3.1. Opis docelowej próby badawczej i wiarygodność badań	64
4.3.2. Bariery powstrzymujące respondentów przed korzystaniem z bibliotek publicznych	70
4.3.2.1. Bariery dotyczące zbiorów	70
4.3.2.2. Bariery dotyczące personelu, organizacji i usług	71
4.3.2.3. Bariery dotyczące wnętrza i wyposażenia	72
4.3.2.4. Bariery dotyczące lokalizacji i informacji o bibliotekach i ich zbiorach	72

4.3.3. Czynniki wpływające na decyzję respondentów dotyczącą zapisania się do biblioteki publicznej lub na polepszenie komfortu korzystania z obecnej oferty. Ocena wagi czynników przez ankietowanych	73
4.3.3.1. Czynniki dotyczące zbiorów	73
4.3.3.2. Czynniki dotyczące personelu, organizacji i usług	75
4.3.3.3. Czynniki dotyczące wnętrza i wyposażenia	76
4.3.3.4. Czynniki dotyczące lokalizacji i informacji o bibliotekach i jej zbiorach	78
4.3.3.5. Zróżnicowanie oceny czynników determinujących zapisanie się do biblioteki publicznej lub częstsze korzystanie z niej w grupach według płci i dzielnicy zamieszkania	80
4.3.4. Czynniki wpływające na decyzję respondentów dotyczącą zapisania do biblioteki publicznej swoich dzieci	86
4.3.4.1. Najczęściej i najrzadziej wybierane czynniki wpływające na zapisanie dzieci do biblioteki publicznej	87
4.3.4.2. Czynniki dotyczące zbiorów	88
4.3.4.3. Czynniki dotyczące personelu, organizacji i usług	88
4.3.4.4. Czynniki dotyczące wnętrza i wyposażenia	89
4.3.4.5. Czynniki dotyczące lokalizacji i informacji o bibliotekach i ich zbiorach	90
4.3.5. Podsumowanie	91
4.3.5.1. Czynniki wpływające na zapisanie się do biblioteki publicznej lub intensywniejsze korzystanie z niej mieszkańców Łodzi według najwyższej i wysokiej częstości odpowiedzi	92
4.3.5.2. Czynniki wpływające na zapisanie się do biblioteki publicznej lub intensywniejsze korzystanie z niej mieszkańców Łodzi według umiarkowanej częstości odpowiedzi	94
4.3.5.3. Czynniki wpływające na zapisanie się do biblioteki publicznej lub intensywniejsze korzystanie z niej mieszkańców Łodzi według niskiej i najniższej częstości odpowiedzi	96
4.4. Wnioski końcowe i rekomendacje	98
5. Zmiany w łódzkim bibliotekarstwie publicznym po 2017 roku	101
5.1. Proces przygotowawczy	101
5.2. Rejestr wykonanych zadań	102
5.2.1. Zadania organizacyjne i inwestycyjne	103
5.2.2. Zadania promocyjne	107
5.3. Ocena zmian w łódzkich bibliotekach publicznych przez pryzmat przeprowadzonych badań wśród mieszkańców	112

Spis treści	7
Zakończenie	115
Bibliografia	117
Spis wykresów, ilustracji i tabel	125
Załącznik. Projekt Pawła Brauna dotyczący działalności Biblioteki Miejskiej w Łodzi	131

Wstęp

Biblioteki publiczne stanowią jeden z najważniejszych elementów systemu instytucji kultury. Oferując bezpłatny dostęp do zasobów informacyjnych oraz będąc dostępnymi w najbardziej rozbudowanej sieci, znajdują się najbliżej potencjalnych i rzeczywistych, zdywersyfikowanych społecznie i demograficznie użytkowników. Pełniąc różne funkcje, współczesne biblioteki publiczne są nie tylko wypożyczalniami książek, ale oczekuje się od nich oferty konkurencyjnej względem różnych środków masowego przekazu i mediów, zwłaszcza Internetu, oferującego szybszy, choć nie zawsze lepszy, dostęp do źródeł informacji. Zgodnie z najnowszymi trendami, powinny stwarzać okazję użytkownikom do: wzajemnych kontaktów społecznych, korzystania ze wspólnej przestrzeni do spotkań, wspomagania funkcjonowania na rynku pracy, zaspokajania potrzeb informacyjnych i kulturowych, integracji i realizacji rozmaitych inicjatyw.

Badanie potrzeb i oczekiwań użytkowników bibliotek należy do podstawowych zadań każdego naukowca współpracującego z tymi placówkami. Działania z tym związane umożliwiają poznanie i zrozumienie opinii klientów, a co za tym idzie – skuteczniejsze dopracowanie oferty w celu osiągnięcia wyższego poziomu ich satysfakcji. Tak też swoją rolę w doskonaleniu pracy bibliotek widzą pracownicy naukowcy Katedry Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego. Pokłosiem tak pojętej misji jest niniejsza książka. Bezpośrednim powodem zgłębienia przez autorów tematyki bibliotek publicznych była postulowana konfrontacja planowanych przez Urząd Miasta Łodzi zmian z analizą oczekiwań i barier związanych z korzystaniem z tych instytucji przez mieszkańców miasta; wyniki tych badań omówiono w prezentowanej publikacji.

Gdy w 2016 roku ukazał się raport Fundacji Normalne Miasto Fenomen, poświęcony łódzkim bibliotekom publicznym, wielu przedstawicieli świata nauki oraz bibliotekarzy uświadomiło sobie, że to pierwsza tego typu publikacja, w której autorzy przekrojowo przedstawili obraz łódzkiego bibliotekarstwa publicznego. Okazało się, że w niektórych przypadkach utrwała się i powiela nie zawsze pozytywne wzorce. Odnotowane w raporcie spostrzeżenia unaoczniały, że nie wszystkie historycznie i współcześnie podejmowane działania przekładały się na najwyższą skuteczność funkcjonowania prowadzonej w Łodzi sieci bibliotecznej. Należy podkreślić, że raport stanowił jedną z ważniejszych inspiracji do zainicjowania reform w łódzkim bibliotekarstwie publicznym i przyczynił się

do podjęcia pogłębionych badań w omawianym zakresie przez pracowników Katedry Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2017–2018 (zespół w składzie: Mariola Antczak, Grzegorz Czapnik, Zbigniew Gruszka).

Oddawana do rąk Czytelników książka składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono uwarunkowania prawne oraz zadania i funkcje polskich bibliotek publicznych; charakteryzując je, uwzględniono międzynarodowe standardy i wytyczne wpływające na pracę interesujących nas placówek kultury. Organizacyjne i ekonomiczne ujęcie funkcjonowania łódzkich bibliotek publicznych przeanalizowano w rozdziale drugim; opisano rozwój i strukturę sieci oraz środki budżetowe przeznaczane na pracę tych instytucji z uwzględnieniem zarówno dotacji, jak i finansów obywatelskich. W trzecim rozdziale skoncentrowano się na szczegółowej charakterystyce łódzkiej sieci bibliotek publicznych, ukazując jej gęstość na tle struktury demograficznej miasta.

Dotychczasowym publikacjom na temat łódzkich bibliotek publicznych poświęcono uwagę w rozdziale czwartym. Analiza piśmiennictwa była punktem wyjścia do prezentacji i omówienia wyników badań własnych. Obszerne raport poprzedziła metodyka badań (scharakteryzowano: przedmiot badań, problemy i cele badawcze, metody badań, próbę badawczą i populację). W konceptualizacji zadań badawczych skupiono się na najistotniejszych barierach powstrzymujących mieszkańców Łodzi przed korzystaniem z bibliotek publicznych; wyszczególniono i uporządkowano potencjalne czynniki wpływające na ich decyzję o zapisaniu się do nich (ale również ich dzieci) lub polepszenie komfortu korzystania z już funkcjonującej oferty. Interesujące z punktu widzenia planowanych badań czynniki podzielono na kilka grup: 1) zbiory, 2) organizacja i usługi, 3) personel, 4) wnętrza i wyposażenie, 5) informacja o bibliotece i jej zbiorach, 6) lokalizacja. Ostatni zestaw warunków stanowiły te, na które organizatorzy działalności bibliotek nie mogą mieć wpływu, mające charakter indywidualny, do których zaliczono na przykład: stosunek do czytania czy ilość wolnego czasu użytkowników. Wydzielone grupy znalazły odzwierciedlenie w porządkowaniu zebranego materiału i ułatwiły przejrzyste zaprezentowanie zebranych danych. Rozdział podsumowują wnioski końcowe i rekomendacje.

W ostatniej części pracy przeanalizowano zmiany w łódzkim bibliotekarstwie publicznym po 2017 roku. Przedstawiono dotychczas wykonane zadania organizacyjne, inwestycyjne i promocyjne. Dokonano również ich oceny przez pryzmat rekomendacji, będących pokłosiem zrealizowanych badań.

Do osiągnięcia wyznaczonych celów badawczych wykorzystano metody: statystyczną, badań sondażowych i krytycznej analizy literatury przedmiotu (publikacji zwartych, artykułów z czasopism, dokumentów prawnych, w wersjach tradycyjnej i elektronicznej, oraz zapisów w mediach społecznościowych i na stronach internetowych). Na bieżąco prowadzono też konsultacje z przedstawicielami środowiska bibliotekarskiego.

Pracę uzupełniają: bibliografia, spis wykresów, ilustracji i tabel oraz projekt działalności Biblioteki Miejskiej w Łodzi autorstwa Pawła Brauna, któremu przy tej okazji dziękujemy za wyrażenie zgody na publikację tego dokumentu. Wyrażamy przekonanie, że zebrane w książce informacje będą użyteczne dla dyrektorów, pracowników, a także przedstawicieli organów prowadzących biblioteki w zakresie unowocześnienia oferty placówek bibliotecznych. Publikacja może stanowić nie mniejszą inspirację i kompendium wiedzy dla studentów kierunków bibliotekoznawczych i z zakresu zarządzania instytucjami non-profit.

*Mariola Antczak
Grzegorz Czapnik
Zbigniew Gruszka*

1. Uwarunkowania prawne dotyczące funkcjonowania bibliotek publicznych

Biblioteki publiczne to w Polsce ważne ogniwo łączące społeczeństwo ze światem kultury i nauki. Zaczniemy zatem rozważania od definicji „bibliotek publicznych”, aby następnie przejść do polskich i międzynarodowych wytycznych oraz dokumentów legislacyjnych, według których funkcjonują interesujące nas placówki.

Jedną z najczęściej cytowanych charakterystyk „bibliotek publicznych” zamieszczono w pracy dotyczącej wytycznych IFLA¹/UNESCO dla tychże bibliotek. Podano tam, że:

Biblioteka publiczna jest organizacją ustanowioną, utrzymywaną i finansowaną przez społeczność za pośrednictwem władz lokalnych, regionalnych, narodowych lub poprzez inną formę organizacji społecznych; zapewnia dostęp do wiedzy, informacji i wytworów myśli ludzkiej poprzez szeroką gamę zasobów oraz usług i jest jednocześnie dostępna dla wszystkich członków społeczności bez względu na rasę, narodowość, wiek, płeć, religię, język, stan zdrowia (np. niepełnosprawność), status ekonomiczny czy pracowniczy i posiadane wykształcenie (Gill, 2002, s. 19).

We wcześniejszym dokumencie, równie ważnym z punktu widzenia rozwoju bibliotek i mającym charakter prekursorski – *Manifeście bibliotek publicznych* z 1994 roku, czytamy:

Biblioteka publiczna, będąc lokalnymi „wrotami do świata wiedzy”, oferuje podstawowe warunki konieczne dla kształcenia ustawicznego, samodzielnego podejmowania decyzji i rozwoju kulturalnego osób i grup społecznych. [...] Biblioteka publiczna stanowi lokalny ośrodek informacji, udostępniający od ręki swym użytkownikom materiały i informację z różnych dziedzin wiedzy. Usługi biblioteki publicznej są dostarczane na zasadzie równego dostępu dla

¹ IFLA: The International Federation of Library Associations and Institutions – Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich (www.ifla.org). Ta największa na świecie organizacja skupiająca głównie bibliotekarzy i biblioteki powstała w 1927 roku (w 2017 roku świętowała 90-lecie swojej działalności). Jej podstawowe cele to: wspieranie pracy bibliotekarzy, promowanie różnych rozwiązań w pracy bibliotecznej, współpraca i wymiana międzynarodowa, przygotowanie wytycznych i standardów pomocnych w pracy bibliotek.

wszystkich, bez względu na wiek, rasę, płeć, wyznanie, narodowość, język lub status społeczny. Dla tych, którzy z jakichkolwiek względów nie mogą korzystać z regularnych usług i materiałów, np. mniejszości językowe, ludzie niepełnosprawni czy odosobnieni w szpitalach lub więzieniach, trzeba zapewnić specjalne usługi i materiały. Wszystkie grupy wiekowe muszą znajdować materiały odpowiednie do swych potrzeb. Zbiory i usługi muszą obejmować wszystkie rodzaje stosownych mediów i nowoczesnych technologii, jak i materiały tradycyjne (*Manifest*, 1994, s. 20)².

Te rozbudowane charakterystyki bibliotek publicznych posłużą jako podstawa do dalszych rozważań, kiedy odwoływać się będziemy do międzynarodowych wytycznych/standardów sformułowanych dla interesujących nas placówek.

1.1. Standardy i wytyczne międzynarodowe

Zgodnie z definicją podaną w *Słowniku języka polskiego* „standardy” to „normy określające podstawowe wymagania stawiane czemuś” (Doroszewski [b.d.w.]). W Polsce „standardy biblioteczne” nie są jednak rozumiane w sposób tożsamy z „normami”. W *Wikipedii* możemy odnaleźć wyjaśnienie pojęcia „norma”, którym określane są „dokumenty opisujące standardy w sposób sformalizowany i ustanawiane zgodnie ze stosownymi procedurami” (*Standard* [w:] *Wikipedia*).

Niestety, polskie biblioteki nie doczekały się opracowania odpowiednich norm międzynarodowych, sankcjonujących zapisy określone mianem „standardów dla bibliotek publicznych”. Są jednak dokumenty będące wynikiem prac bibliotekarzy i naukowców z całego świata, którzy podjęli próbę sprecyzowania tego, czego należałoby, ich zdaniem, oczekiwać od bibliotek. Ich projekty są rezultatem dyskusji środowiska na ten temat. Standardy i manifesty mają charakter zalecający, ich twórcy mogą jedynie zachęcać osoby odpowiedzialne za politykę państwa wobec bibliotek do ich wdrażania czy przestrzegania. W Implementacji do *Manifestu* z 1994 roku, kończącej zapisy w tym dokumencie, podkreślono:

² Ciąg dalszy: „Niniejszy Manifest proklamuje przeświadczenie UNESCO o żywotnej sile edukacyjnej, kulturowej i informacyjnej bibliotekarstwa publicznego jako podstawowych czynnikach zachowania pokoju i duchowego dobrobytu obywateli. Stąd UNESCO zachęca władze państw i społeczności lokalnych do popierania i aktywnego zaangażowania się w rozwój bibliotekarstwa publicznego. [...] Z założenia biblioteka publiczna jest dostępna bezpłatnie. Za bibliotekę publiczną odpowiadają władze lokalne i ogólnokrajowe. Musi być ona popierana przez specyficzne ustawodawstwo a finansowana przez władze krajowe i lokalne. Musi ona stanowić podstawowy składnik wszelkiej długofalowej strategii kultury, dostarczania informacji, walki z analfabetyzmem i edukacji” (*Manifest*, 1994, s. 20).

Osoby odpowiedzialne za podejmowanie decyzji na szczeblu krajowym i lokalnym, społeczność bibliotekarska na całym świecie, są niniejszym usilnie zachęceni do implementowania pryncypiów wyrażonych w niniejszym Manifestie (*Manifest*, 1994, s. 21).

Bardziej rozbudowaną definicję „standardów” odnajdziemy w *Wikipedii*. Czytamy tam, że:

Standard – wspólnie ustalone kryterium, które określa powszechne, zwykle najbardziej pożądane cechy czegoś, np. wytwarzanego przedmiotu [...] czy ludzkiego zachowania (norma kulturowa). Standard to czasem także podstawowa, najprostsza wersja produktu (*Standard* [w:] *Wikipedia*).

Na stronie biblioteki uczelni wyższej Penn State University Libraries, adresowanej do profesjonalnych odbiorców norm technicznych podano, że:

Standards are guidelines or rules for products, processes, test methods, or materials. These are created to produce a level of uniformity, interchangeability, reliability, or means of comparison³.

W definicji podkreślono cel, któremu mają służyć: uzyskanie poziomu jednolitości, wymienności, niezawodności. Niezbędne jest ponadto umożliwienie porównania działalności poszczególnych placówek, osiąganych przez nie wskaźników ilościowych i jakościowych. W odniesieniu do bibliotek w Polsce definicję „standardów” sprecyzował Jan Wołosz, który pojmował je jako:

[...] kryteria, za których pomocą można mierzyć i oceniać działalność biblioteczną [...]. Można je też pojmować jako modele idealne, modele procedur, miary ocen, narzędzia stymulacji przyszłego rozwoju i usprawnień, czy jako narzędzia wspomagające podejmowanie decyzji i działań nie tylko przez bibliotekarzy [...] (Wołosz, 2001, s. 18–28).

Wspominając o standardach międzynarodowych w odniesieniu do bibliotek publicznych, będziemy przez to rozumieć wykazy: 1) pewnych charakterystycznych cech, które powinny spełniać, ale też 2) zasad obsługi klientów, których pracujący w nich bibliotekarze powinni przestrzegać.

W polskim piśmiennictwie naukowo-fachowym autorzy często sięgali do tematów związanych ze standardami bibliotek i polityki międzynarodowej w tym zakresie. Przykładami są teksty (w porządku chronologicznym): Jana Wołosza (2001, 2003 red.), Lucjana Bilińskiego (2002), Grażyny Lewandowicz-Nosal

³ Standardy są wytycznymi lub zasadami dotyczącymi produktów, procesów, metod testowania lub materiałów. Są tworzone w celu uzyskania poziomu jednolitości, wymienności, niezawodności lub sposobu porównania [tłum. autorów] (*Penn State University Libraries*, 2019).

(2003, 2008, 2009 red.), Małgorzaty Kisilowskiej (2005), Mai Wojciechowskiej (2010, red.), Marioli Antczak i Moniki Wachowicz (2018), Marioli Antczak i Magdaleny Kalińskiej-Kuli (2019). Przede wszystkim jednak warto zwrócić uwagę na przetłumaczone na język polski *Wytyczne IFLA/UNESCO* z 2002 roku (Gill, 2002) oraz cytowany *Manifest* (1994).

Przy okazji omawiania standardów warto przypomnieć najważniejsze zapisy, z których najkonkretniej brzmią te liczbowe. I tak w wytycznych zapisano, że wielkość istniejącej kolekcji książek w bibliotece powinna wynosić pomiędzy 1,5 a 2,5 woluminów na jednego mieszkańca (minimum 1 książka/mieszkańca), a minimalna wielkość zbioru nie powinna być mniejsza niż 2,5 tys. książek. Biblioteka powinna opracować strategię, wedle której mniej liczny księgozbiór ulegałby systematycznemu rozszerzeniu (podano konkretne dane).

W *Wytycznych IFLA/UNESCO* możemy odnaleźć również normy zatrudnienia bibliotekarzy. Jeden pracownik na pełnym etacie powinien przypadać na 2,5 tys. mieszkańców, a jedną trzecią personelu powinni stanowić bibliotekarze wykwalifikowani. Inne standardy odnoszą się do stanu komputeryzacji i powierzchni na lokale biblioteczne. Przewiduje się 1 stanowisko dostępu do komputera na 5 tys. mieszkańców, natomiast minimalna powierzchnia lokalowa na samodzielnią bibliotekę powinna wynosić 350 m², filii – 240 m² plus 14 m² na każdy dodatkowy 1 tys. woluminów powyżej 3 tys. woluminów.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę prace IFLA w zakresie obsługi najmłodszych czytelników i młodzieży, należy wspomnieć o działalności Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży⁴. Przez ostatnie 30 lat jej pracy powstały precyzyjne wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci i młodzieży. Wszystkie są dostępne na stronie IFLA, a ich tłumaczenia na język polski zamieszczono w publikacji pod redakcją Grażyny Lewandowicz-Nosal i Elżbiety Barbary Zybert (2009); wśród nich znajdziemy:

- Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci z 1991 roku (nowelizacja 2003 rok);
- Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież z 1997 roku (nowelizacja 2008 rok);
- Wytyczne dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat) z 2007 roku;
- Deklaracja Internet i biblioteki dla dzieci (Lewandowicz-Nosal, Zybert red., 2009) z 2007 roku⁵;

⁴ Jej główne cele działania to: promocja czytelnictwa i usług bibliotecznych dla dzieci i młodzieży na całym świecie, współpraca i międzynarodowa wymiana doświadczeń, opracowanie wytycznych dotyczących pracy z czytelnikiem dziecięcym i młodzieżowym.

⁵ Na przykład: *Guidelines for Children's Library Services* [usługi w bibliotekach dla dzieci]; *Guidelines for Library Services for Young Adults (Revised)* [usługi dla